Taina Vallander

15.2.2021

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto StV ti 16.2.2021 klo 10.00

Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi, HE 241/2020 vp

- STTK pitää tärkeänä, että esitetyllä mallilla voidaan kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palveluiden yhdenvertaista saatavuutta.
- Esitys turvaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla.
- Yhteistyön ja yhteistoiminnan henkilöstön kanssa tulee olla erittäin tiivistä kaikissa henkilöstöryhmissä, kaikissa uudistuksen vaiheissa ja kaikilla muodostettavilla hyvinvointialueilla ja kunnissa.
- STTK katsoo, että hyvinvointialueille luodaan esityksessä riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistään. STTK pitää myös valtion rahoituksen sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien rahoituksen määräytymistekijöitä ja niiden painokertoimia perusteltuina. Myös siirtymäajan rahoitus on riittävä. Rahoituksen riittävyyttä tulee kuitenkin seurata tarkasti.
- STTK pitää perusteltuna, että valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistetaan.
- STTK katsoo, että uudistus on toteutettavissa ehdotetussa aikataulussa niin, että se tulee voimaan vuoden 2023 alusta.

Hyvinvointialue- sekä sosiaali- ja terveydenhuoltouudistus merkitsee äärettömän mittavia organisatorisia ja palvelujen järjestämiseen liittyviä muutoksia. Niiden seurauksena hyvinvointialueiden työntekijöiksi on siirtymässä vuonna 2023 liikkeenluovutuksilla noin 172000 henkilöä yli 300 kunnasta tai kuntayhtymästä.

Käyntiosoite:
Mikonkatu 8 A, 6. krs
0100 Helsinki
Postiosoite:
PL 421
00101 Helsinki

Puhelin: (vaihde)
+358 40 630 2882
Sähköposti:
etunimi.sukunimi@sttk.fi

www.sttk.fi

Taina Vallander 15.2.2021

STTK pitää merkittävänä, että esitetyllä mallilla on mahdollista kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palveluiden yhdenvertaista saatavuutta. STTK katsoo, että esityksessä tehty määrittely kunnan ja hyvinvointialueiden tehtävistä väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä on pääosin selkeä ja riittävä. Näiden tavoitteiden tosiasialliseksi saavuttamiseksi on yhteistyön ja yhteistoiminnan henkilöstön kanssa oltava erittäin tiivistä kaikkien henkilöstöryhmien osalta, uudistuksen kaikissa vaiheissa, kaikilla hyvinvointialueilla ja kaikissa kunnissa.

Esityksessä ehdotettu väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät turvaavat STTK:n mielestä uudistuksen toimeenpanon pääosin. Väliaikaishallinnossa on myös turvattava suurimpien henkilöstöryhmien edustus.

Pelastustoimen järjestäminen

Esityksellä voidaan kehittää myös pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti alueellisesti ja paikallisesta. Uudistuksella on mahdollista saavuttaa synergiahyötyjä pelastustoiminnassa sekä hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalveluissa.

STTK huomauttaa, että tämä edellyttää pelastustoimen riittävää resurssointia. Pelastustoimen henkilöstölle on luotava mahdollisuus osallistua aktiivisesti yhteistoimintaan ja valmisteluun hyvinvointialueilla.

Demokratian ja yhdenvertaisuuden toteutuminen hyvinvointialueilla

STTK katsoo, että hyvinvointialueiden asukkaiden osallistumisoikeudet on turvattu esityksessä riittävällä tavalla. STTK kantaa kuitenkin huolta erityisesti pienten kuntien asukkaiden vaikutusmahdollisuuksista tulevassa rakenteessa. STTK pitääkin tärkeänä, että demokratian ja yhdenvertaisuuden toteutumiseksi pienten kuntien asukkaiden vaikutusmahdollisuuksista kannetaan uudistuksen edetessä erityistä huolta.

STTK pitää sääntelyä kaksikielisten hyvinvointialueiden yhteistyöstä ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden kannalta riittävänä. Ruotsinkielisten palveluiden kehittämisen tuen vastuuttamisesta koko maassa tulisi kuitenkin ensisijaisesti neuvotella hyvinvointialueiden kanssa, jotta tosiasiallinen mahdollisuus kehittämisen tukeen ja riittävä kielipohja tuen antamiseen varmistuu.

Käyntiosoite:
Mikonkatu 8 A, 6. krs
0100 Helsinki
Postiosoite:
PL 421
00101 Helsinki

Puhelin: (vaihde)
+358 40 630 2882
Sähköposti:
etunimi.sukunimi@sttk.fi

www.sttk.fi

Taina Vallander 15.2.2021

Hyvinvointialueiden talous ja rahoitusperusta

STTK arvioi, että hyvinvointialueiden hallinnon ja talouden järjestämiselle muodostuu hyvä ja tarkoituksenmukainen pohja esityksen puitteissa. Ehdotettu sääntely tukee pääosin maakunnallisen itsehallinnon toteuttamista ja mahdollistaa hyvinvointialueille alueillaan lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä mahdollistaa vähäriskisen liiketoiminnan harjoittamisen lakisääteisissä tehtävissä. Rahoitusmalli ja taloudenohjausmekanismi ovat pääosin tarkoituksenmukaisia.

Hyvinvointialueiden lainanottovaltuuksien ja investointien ohjauksen osalta esityksessä huomioidaan riittävästi julkisen talouden tasapainon edellytys. Siirtyvien toimitilojen hallinnointi, poistot ja korjausvelka tulisi huomioida uudistuksen toteutuksen edetessä jatkossa erityisesti paikallisella ja alueellisella tasolla. Siirtymävaiheen tuki ja riittävät kompensaatiomenettelyt on turvattava niin hyvinvointialueille kuin kunnillekin.

STTK katsoo, että hyvinvointialueille luodaan esityksessä riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistään. STTK pitää myös valtion rahoituksen sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien rahoituksen määräytymistekijöitä ja niiden painokertoimia perusteltuina. Myös siirtymäajan rahoitus on lähtökohtaisesti riittävä.

STTK huomauttaa, että henkilöstön palkkojen harmonisointi ei ole työnantajalle vapaaehtoinen, vaan velvoite, jonka toteuttamiseen tulee varautua myös taloudellisesti tarvittavin määrärahoin.

Hyvinvointialueiden rahoituksen määräytymistekijöiden ja painokertoimien samoin kuin siirtymätasauksen toimivuutta ja oikeudenmukaisuutta tulee kuitenkin seurata tiiviisti. Jos merkittäviä ongelmia havaitaan, valmiuden muutoskorjauksiin tulee olla nopea. Erityisesti HyTe-rahoituksen määräytymistä ja riittävyyttä tulee arvioida ennakoivasti. Myös valtionosuuskriteerien ja tasausjärjestelyjen toimivuutta ja oikeudenmukaisuutta tulee seurata tiiviisti ja tarvittaessa niitä tulee voida korjata. Kuntien HyTe-investointeihin tulisi kannustaa vahvemmin.

STTK pitää hyvinvointialueiden rahoituksen keräämiseksi esitettyjä verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävinä. Jatkotyössä rahoituksessa tarvittavaa veropohjaa tulee laajentaa ja etsiä toimiva malli mm. pääomatulojen hyödyntämiseksi rahoituksessa.

Henkilöstön aseman ja osallistumisen turvaaminen

Uudistuksen edellyttämät järjestelyt tulee valmistella hyvissä ajoin yhteistoiminnassa hyvinvointialueiden, kuntien ja henkilöstön edustajien kanssa.

Taina Vallander 15.2.2021

Työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa annettua lakia tulisi laajentaa koskemaan myös hyvinvointialuetta. Lisäksi muun kunnallisen palvelussuhdelainsäädännön soveltamisalaa tulisi laajentaa koskemaan hyvinvointialueen henkilöstöä.

Kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi esityksen mukaan hyvinvointialueiden palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi hyvinvointialueiden palvelukseen. Esitys henkilöstön siirtymisestä on STTK:n mielestä pääosin tarkoituksenmukainen ja myös hyvinvointialueiden yhteistoiminnasta on esityksessä säädetty toiminnan järjestämisen ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti.

STTK pitää kuitenkin tärkeänä, että liikkeenluovutuksen periaate ulotetaan tosiasiallisesti kaikkiin sellaisiin henkilöihin, joiden työnantaja vaihtuu uudistuksen vuoksi. STTK pitää esimerkiksi osittain ongelmallisena liikkeenluovutusrajauksen periaatetta, jossa vain se osa tukipalvelutehtäviä hoitavasta henkilöstöstä, joiden työstä vähintään puolet on soteen liittyviä ja jotka siirtyvät hyvinvointialueille, niiden konserneihin tai hyvinvointialueiden määräysvallassa olevien yhteisöjen palvelukseen, tulevat kuulumaan liikkeenluovutuksen piiriin. Tällainen henkilöstöryhmän tehtävien täsmällinen rajaaminen ja arviointi voi muodostua käytännössä haastavaksi ilman erittäin tiivistä yhteistoimintaa henkilöstön kanssa. Liikkeenluovutuksen periaatteen ulottaminen myös tukipalveluihin on lisäksi tärkeää potilasturvallisuuden ja tietoturvan varmistamiseksi.

Aktiivinen yhteistoiminta henkilöstöryhmien edustajien kanssa tulee edellä mainituista syistä varmistaa kaikilla valmistelun tasoilla. Yhteistoimintaelimet tulee perustaa hyvinvointialueiden toimintaan mahdollisimman pian jo valmisteluvaiheessa nykyisten kuntapääsopijoiden pohjalta.

Henkilöstön osallistuminen valmisteluun vaikuttaa oleellisesti siihen, että saadaan synnytettyä onnistunut ja toimiva kokonaisuus. Se, kuinka henkilöstö edustajineen on mukana muutoksessa, vaikuttaa todistettavasti työhyvinvointiin, tuloksellisuuteen sekä palvelujen laatuun.
Erityisesti suurimpien ammattiryhmien näkemys tarvitaan toiminnan tulokselliseen kehittämis- ja arviointityöhön. Henkilöstö tulisi nähdä palveluiden toteuttamisen keskeisenä yhteistyökumppanina. Esityksessä tulee huomioida myös riittävä ja osaava hoitotyön ja palveluiden johtaminen. Omavalvonnan ohella tarvitaan riittävää ja tasalaatuista viranomaisvalvontaa palvelujen laadun ja saatavuuden varmistamiseksi. Myös valvontatyö on resursoitava riittävästi.

Käyntiosoite:
Mikonkatu 8 A, 6. krs
0100 Helsinki
Postiosoite:
PL 421
00101 Helsinki

Puhelin: (vaihde)
+358 40 630 2882
Sähköposti:
etunimi.sukunimi@sttk.fi

www.sttk.fi

Taina Vallander 15.2.2021

Henkilöstön asema ja eläketurva siirtymävaiheessa on STTK:n näkemyksen mukaan valmisteltu kattavasti. Henkilöstön tilannetta tulee kuitenkin seurata tiiviisti ja heidän asemansa tulee turvata myös välitöntä muutosvaihetta pidemmälle. Ensimmäisen liikkeenluovutuksen jälkeen vähintään kahden vuoden suoja-aika on perusteltu. Karttunut lisäeläketurva pitää turvata kaikissa tilanteissa. Kehittämistyössä suurimpien henkilöstöryhmien edustus ja mahdollisuus aktiiviseen osallistumiseen yhteistoiminnassa tulee varmistaa valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti.

STTK pitää myös ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskevaa sääntelyä perusteltuna ja työntekijöiden asemaan pääosin riittävästi turvaavana.

Ostopalvelujen hankkimista ja vuokratyövoiman käyttöä koskevat esitykset ovat tarkoituksenmukaisia. Myös yksityistä palveluntuottajaa ja yksityisen palveluntuottajan alihankintaa koskevat vaatimukset ovat perusteltuja.

Hyvinvointialueiden aluejako

STTK pitää hyvinvointialueiden pohjana olevaa kuntaperusteista aluejakoa tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta. Vastaava aluejako toimii myös muiden valtion aluejakojen pohjana ja maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana, mikä helpottaa yhteistyötä ja tiedonkulkua sekä palveluiden järjestämistä. Aluejaot ovat myös kansalaisille luontevia ja tuttuja.

STTK katsoo, että Uudenmaan erillislaki turvaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna. HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset huomioivat erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät pääosin riittävästi. STTK pitää myös Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevia säännöksiä perusteltuina.

Sääntely tukee hyvinvointialueiden vahvaa roolia järjestäjänä sekä uudistuvaan toimintaympäristöön soveltuvien, kustannustehokkaiden sopimuksien neuvottelijana niin yksityisen sektorin kuin järjestöjen kanssa.

STTK pitää ei pidä tarkoituksenmukaisena, että hyvinvointialueille siirtyvät hankintasopimukset mitätöitäisiin esimerkiksi järjestämisvastuun tai ostopalveluiden osalta. Hankintasopimusten siirtyminen tai uudelleen neuvotteleminen on palveluiden jatkuvuuden näkökulmasta osapuolten ja kansalaisten etu. Koska palvelutarve säilyy tulevaisuudessa, voidaan myös jo tehdyille yksityisille investoinneille löytää sopiva käyttötapa ja omistusjärjestely.

Taina Vallander 15.2.2021

Digitaaliset palvelut ja tiedonhallinta

Pitkällä aikavälillä on odotettavissa, että ICT ja tiedonhallinnan kustannuksen pienentyvät niin hallinnon kuin itse palvelutuotannon osalta. Siirtymävaiheen muutoskustannukset sen sijaan voivat kasvattaa kustannuksia väliaikaisesti. Digipalvelujen laajentuminen mahdollistaa koulutetun hoitohenkilöstön sekä tukipalveluhenkilöstön roolin vahvistamisen työnjaon uudistuessa. Digipalvelut mahdollistavat ihmisten liikkumisen vähentymisen sekä yhä vaativampien palvelujen ja konsultaatioiden toteuttamisen kotiin tai lähipalveluna. Parhaiden käytäntöjen levittämisessä valtakunnallisesti yli maakuntarajojen tarvitaan aktiivista roolia ja tukea ministeriön taholta.

Työterveyshuollon rooli

Työterveyshuollon rooli on tärkeä työssäkäyvien terveyden ja työkyvyn edistämisessä sekä myös sairauksien hoitamisessa. STTK pitää hyvänä ja kannatettavana, että työterveyshuollon rakenne ja rahoitus on säilytetty erillisenä.

Työterveyshuollon toimijat tulee kuitenkin alueellisesti kytkeä mukaan valmistelutyöhön osaksi toimivia palvelukokonaisuuksia preventiossa, hoidossa ja kuntoutuksessa. Henkilöstön työssä jaksaminen ja työhyvinvointi ovat ratkaisevia tekijöitä sote-uudistuksen onnistumiselle. Työhyvinvoinnin kehitystä tulee seurata ja resursoida asianmukaisesti.

STTK ry

Lisätietoja Taina Vallander, johtaja
taina.vallander@sttk.fi